

*Ганна Вадимівна ПУТОВА,
начальник відділу довідкового апарату та обліку документів
Центрального державного історичного архіву України (Київ)*

ДОКУМЕНТАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ В УКРАЇНІ ВЛАДИСЛАВА МІЦКЕВИЧА

Публікація містить біографію видатного громадського й політичного діяча, видавця, перекладача, публіциста, сина великого польського поета Адама Міцкевича — Владислава Міцкевича (1838–1926), короткий аналіз змісту документів, що стосуються родини Міцкевичів, котрі знаходяться у фондах Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), а також подає найбільш яскраві документи архіву, присвячені перебуванню Владислава Міцкевича на території України у 1861 р.

Ключові слова: Адам Міцкевич, Владислав Міцкевич, польський національний рух на території України.

The publication contains a biography of Wladzislaw (Ladislav) Mickiewicz (1838–1926) — a prominent public and political figure, publisher, translator, and publicist, a son of the great Polish poet Adam Mickiewicz; it contains also a brief analysis of contents of documents, concerning the Mickiewicz family, which are kept in the collection of Central State Archives of Ukraine (Kiev); it represents the most outstanding documents, dedicated to sojourn of Wladzislaw Mickiewicz in the territory of Ukraine in 1861, as well.

Key words: Adam Mickiewicz, Wladzislaw Mickiewicz, Polish national movement on the territory of Ukraine.

Публикация содержит биографию выдающегося общественного и политического деятеля, издателя, переводчика, публициста, сына видного польского поэта Адама Мицкевича — Владислава Мицкевича (1838–1926), короткий анализ содержания документов, касающихся семьи Мицкевичей, которые находятся в фондах Центрального государственного исторического архива Украины (г. Киев), а также подает наиболее яркие документы архива, посвященные пребыванию Владислава Мицкевича на территории Украины в 1861 г.

Ключевые слова: Адам Мицкевич, Владислав Мицкевич, польское национальное движение на территории Украины.

Ім'я Владислава Міцкевича широко відоме у польських гуманітарних колах, проте, на жаль, не досить знане на нашій батьківщині. В Україні не було видано жодної самостійної праці, присвяченої цій особистості.

У фондах Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (далі — ЦДІАК України) міститься чимало документів, безпосередньо чи опосередковано пов'язаних із

родиною великого польського поета Адама Міцкевича. Умовно ці документи можна розподілити на три групи.

До першої належать численні звіти жандармських управлінь щодо виявлення творів поета під час обшуків, спроб незаконного ввезення на територію Російської імперії його книг [4, оп. 785, спр. 99, арк. 80, 175]; матеріали цензурних установ щодо дозволу або заборони друку творів А. Міцкевича [2, оп. 1, спр. 173, арк. 2 зв.-3] та їх перекладів [3, оп. 1, спр. 147, арк. 13]. До цієї самої групи можна віднести відомості про заходи з ушанування пам'яті поета (відкриття пам'ятників [1, оп. 1, спр. 482, арк. 1-2], проведення тематичних вечорів [4, оп. 856, спр. 2, ч. 1, арк. 1-3]), котрі незмінно ставали політичною подією в польському середовищі Російської імперії.

Другу групу складають документальні матеріали, в той, чи інший спосіб пов'язані з діяльністю брата Адама Міцкевича Олександра, котрий із 1835 до 1840 рр. обіймав посаду професора римського права в Університеті Св. Володимира [7]. Документи ЦДІАК України, що стосуються О. Міцкевича – це, в основному, матеріали з фонду Канцелярії київського, подільського та волинського генерал-губернатора про перлюстрацію кореспонденції О. Міцкевича [4, оп. 784, спр. 3, арк. 1]. У фонді Управління Київського учбового округу містяться також справи щодо обшуку, проведеного у О. Міцкевича 1833 р. у часи його перебування на посаді викладача Волинського ліцею [5, оп. 260 (1833), спр. 5, арк. 1 а], а також про призначення останнього екстраординарним професором Університету Св. Володимира [5, оп. 260 (1834), спр. 3, арк. 5].

Третя група документів – це матеріали, що стосуються першої подорожі українськими землями сина А. Міцкевича Владислава, котра відбулася 1861 р. Це – справи фонду Канцелярії київського, подільського і волинського генерал-губернатора, окремі найбільш повні документи з якої подаються нижче. Згідно із записами, зробленими в аркуші використання документів, ця справа перший раз досліджувалася користувачами архіву в 1955 р. (тобто, припустимо, у зв'язку з підготовкою до 100 річниці смерті А. Міцкевича), а останній раз – у 1979 р. При чому, згідно з записом від 13 березня 1956 р., було зроблено передрук цілого ряду аркушів, ймовірно, з метою публікації. Проте, попри всі зусилля, автору так і не вдалося з'ясувати, чи ця публікація здійснилася.

Представлені нижче документи є характерними зразками таємного листування між центральними органами влади й управління губерній Російської імперії, жандармськими та поліцейськими установами. Крім відомостей про перебування

В. Міцкевича на території України, вони також містять опосередковану інформацію про стан і настрої польської громади у період революційних подій 1861–1863 рр.

Документи подано мовами оригіналу – російською (з використанням сучасних правил орфографії), польською та французькою. Слова, написані в оригіналі нерозбірливо, у тексті публікації подані у квадратних дужках.

Видатний громадський та політичний діяч, видавець, перекладач, публіцист Владислав Міцкевич народився 1838 р. у Парижі і був першою дитиною у родині Адама та Цецилії (з Шимановських) Міцкевичів. В. Міцкевич був одним із найяскравіших представників польської діаспори Франції. Втративши батька у віці 17 років, він став першим збирачем і зберігачем документальної пам'яті про нього. Під впливом приятеля батька, громадського діяча Армана Леві, він також став займатися активною громадською діяльністю. 1861 р., одночасно з А. Леві [6, с. 713] В. Міцкевич подорожував Російською імперією, зокрема, територією України [4, оп. 811, спр. 11, арк. 1–35]. Під час Січневого повстання 1863 р. В. Міцкевич був контактною особою між польськими, угорськими та італійськими патріотами [6, с. 713]. 1864 р. він заснував у Парижі так звану *Księgarnię Luksemburską* (Люксембурзьку книгарню¹), котра протягом 25 років була центром польської культури. За його сприяння було видано кілька сот найменувань польської та франкомовної полоністичної літератури, а також матеріалів щодо наполеонівських війн, життя та діяльності Наполеона I [6, с. 713–714]. 1893 р. В. Міцкевич став секретарем комітету з опіки над *Biblioteką Polską* (Польською Бібліотекою), організованою при французькій Академії Наук. При Польській Бібліотеці ним було створено *Muzeum Mickiewiczowskie* (Музей Міцкевича) [6, с. 714]. Під час Першої Світової війни, за підтримки французького уряду, В. Міцкевич об'їхав близько 250 таборів військовополонених, із яких звільняв поляків, котрі пізніше склали основу польської армії генерала Й. Халлера². У 1919 та 1922 рр. В. Міцкевич відвідував незалежну Польщу. У ті самі роки

¹ Іншомовні тексти тут і далі подано в перекладі автора.

² **Халлер, Йозеф** (1873–1960) – австрійський офіцер, польський генерал. Очолював першу польську армію (так звану «Блакитну» – за кольором мундирів), котра почала формуватися 1917 р. із поляків, котрі були раніше на службі у французькій армії, колишніх польських військовополонених із Німеччини, а також представників російського експедиційного корпусу у Франції та польської діаспори США, Бразилії та інших країн світу. У 1919 р. армію Халлера було реорганізовано, після чого вона стала частиною польської армії.

йому було надано звання почесного професора відповідно – Віленського та Ягеллонського університетів. Він продовжував плідно працювати до дня, коли пішов із життя. Це сталося 9 квітня 1926 р. [6, с. 715].

1. ЦДІАК України. – Ф. 274.
2. ЦДІАК України. – Ф. 294.
3. ЦДІАК України. – Ф. 297.
4. ЦДІАК України. – Ф. 442.
5. ЦДІАК України. – Ф. 707.
6. *Klossowski, A. Mickiewicz Władysław Józef // Polski słownik biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków. – 1975. – Т.20.*
7. *Mickiewicz (Alexander) // Encyklopedia powszechna. – Warszawa, 1864. – Т. 18. – S. 488.*

Документи

№ 1

*Закордонний паспорт, виданий В. Міцкевичу відділенням Генеральної поліції Франції у департаменті Буш-дю-Рон
2 лютого 1861 р.*

Au nom de l'Empereur,

Nous Sénater, charge de l'Administration du Departement des Bousches du Rhône requerons les Autorités civiles et militaires de l'Empire Français, et prions les Autorités civiles et militaires des Etats amis ou alliés de la France, de laisser passer librement Monsieur Mickiewicz (Ladislas Joseph,) propriétaire, naturalisé français, natif de Paris (Seine) demeurent à Marseille, 16, rue Canebiere, allant à Athènes (Grèce) et de lui donner aide et protection en cas de besoin.

Le present Passe-port est valable pendent pour sortir de France.

Fais a Marseille, le 2 Fevrier 1861.

Pour le sénateur,

Par delegation,

Le secrétaire general

Signaliment.

Agé de 23 ans; taille d'un mètre-75 centimètres; cheveux chatains; front ordinaire; soureils chatains; yux gris; nez, bouche – moyent; barbe chatain; menton rond; visage ovale; teint ordinaire

Signes particuliers

Z

Signature du Porteur:³
W. Mickiewicz⁴

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 1зв.-2.
Французька мова. Копія.

№ 2

*Доповідна записка старшого поліцеймейстера м. Києва про результати
нагляду за В. Міцкевичем
24 лютого 1861 р.*

По приказанию Вашего Сиятельства учрежден был мною самый секретный надзор за прибывшим в Киев 16 февраля вечером по годовому билету исправляющего должность Одесского градоначальника от 13 февраля за № 453 французским подданным Ладиславом Жозефом Мицкевичем и дознано, что он на другой или третий день своего приезда был у господина Губернского предводителя дворянства Горвата и в эти дни часто отлучался из квартиры. Из посещавших Мицкевича известны: прибывший 29 января житель города Варшавы Иосиф Цверцякевич, помещик Грабовский, помещичий сын Яловицкий и какой-то студент здешнего университета.

22 февраля Мицкевич объявил в Английской гостинице, где он остановился, что он намерен перейти в гостиницу Европа; рассчитавшись с хозяином, приказал вещи свои вынести и вышел с несколькими молодыми людьми, которые в этот день до обеда пришли к нему, сам сел с одним из них на извозчике, забрав часть вещей, а на других санях отправил чемодан и другие вещи с двумя

³ Переклад: В ім'я Імператора, ми, Сенатор, що керує Департаментом Буш-дю-Рон [доручаємо] авторитетом цивільним і військовим Французької Імперії, і просимо цивільні та військові авторитети дружніх країн, у які виїде з Франції, дозволити вільно пересуватися пану Міцкевичу (Владиславу Йозефу) французькому громадянину, народженому в Парижі (Сена), що проживає у Марселі, вулиця Канеб'єр, 16, та їде в Афіни (Греція) і надати йому підтримку та сприяння у разі потреби.

Цей паспорт є дійсний після виїзду з Франції.

Дано у Марселі, 2 лютого 1861 р. сенатором,

За Сенатора [підписав]

Генеральний секретар

Прикмети.

Вік — 23 роки; зріст — один метр, 75 сантиметрів; волосся русе; обличчя звичайне; брови русі; очі сірі; ніс, рот — помірні; борода руса; підборіддя кругле; обличчя овальне, колір звичайний. Особливі прикмети: (відсутні). Підпис власника: (підпис).

⁴ Автограф В. Міцкевича

студентами в противную сторону. По принятым тотчас мерам дознано, что Мицкевич с товарищем своим, проехав по городу, остановился у Европейской гостиницы, где, пробыв около двух часов, отправился на Кузнецкую улицу в дом Мощинского на квартиру студента Завадинского, куда вскоре прибыла еврейская буда, запряженная четверкою лошадей, нанятая Завадинским, как ныне дознано, до г. Сквиры.

До приезда Мицкевича собрались на квартиру Завадинского несколько студентов и распрощавшись здесь, Мицкевич сел с Завадинским в буду, а другие сели на извозчиков и отправились по направлению к бульварной улице, а между тем еврей Ковельман встретил буду эту же на повороте из Кузнецкой к Васильковской улице, что подтверждают и извозчики, прежде рассчитанные и находившиеся еще вблизи. По этому надобно полагать, что Мицкевич действительно отправился с Завадинским, а поворот к бульварной улице было только сделано для закрытия следов. При чем считаю нужным доложить, что из соседней квартиры Завадинского на своих лошадях по этому направлению 23 февраля уехал студент Потоцкий, в Бердичев же 22 числа на почтовых студент Горват, а 21 числа в город Одессу через Житомир и Каменец студенты Мрачковский и Никольский.

Старший полицмейстер подполковник (*підпис*).

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 6-7. Оригінал.

№ 3

*Донесення Канцелярії київського, подільського і волинського генерал-губернатора віленському, гродненському і ровенському генерал-губернатору про виїзд В. Міцкевича у м. Вільно
16 березня 1861 р.*

Секретно

На днях выехал из Киева в г. Вильно через г. Житомир и Минск сын известного польского поэта Владислав Мицкевич, прибывший в Россию по паспорту французского правительства, посвидетельствованному генеральным консульством нашим в Константинополе.

В Киеве Мицкевич обратил на себя внимание полиции тем, что входил в сношения с некоторыми студентами здешнего университета и старался избегать надзора за ним. В Вильно он выехал, как сказано, для свидания с братом своим и намерен отправиться оттуда в Царство Польское.

Долгом поставляю довести об этом до сведения Вашего Сиятельства в том предположении не благоугодно ли будет приказать учредить за Мицкевичем строгий надзор во время пребывания его в крае.

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 18-18 зв. Чернетка.

№ 4

Лист начальника Третього відділення князя В. Долгорукова до київського, подільського і волинського генерал-губернатора з приводу приїзду до Російської імперії В. Міцкевича

24 лютого 1861 р.

Секретно

Вследствие полученной мною от Вашего Сиятельства телеграфной депеши от 22 сего месяца, считаю долгом покорнейше просить почтить меня уведомлением, каким именно российским посольством или консульством посвидетельствован французский паспорт, с которым прибыл в Россию Мицкевич? Что же касается вопроса Вашего Сиятельства о том, как поступить с сим последним, то я полагал бы необходимым учредить за ним надзор и, если в поведении его окажется что-либо предосудительное, выслать его за границу или арестовать и произвести у него обыск.

Предоставляя таковые меры относительно его Вашему милостивый государь, усмотрению, я буду иметь честь ожидать уведомления вашего о последующем.

Не излишним нахожу сообщить Вашему Сиятельству при столе имеющиеся во вверенном мне управлении сведения о семействе помянутого Мицкевича: отец его, известный польский поэт, по принадлежности к тайному обществу, открытому в 1824 году. Между студентами Виленского университета, удален был из г. Вильно и определен на службу при московском военном генерал-губернаторе, потом ему дозволено было проживать в С.- Петербурге, а в 1829 г. отправился он за границу и в отечество не возвратился; за границею он издавал свои сочинения, из коих некоторые были против нашего правительства и, состоя членом революционного комитета, составлял возмутительные статьи; в 1855 году он умер, оставив 4-х сыновей, из которых старший живет в Женеве, двое воспитываются во Франции, а один, как частным образом известно, находится или находился в Варшаве (может быть тот, который прибыл ныне в вверенный вам край), из двух дочерей его, одна замужем за академиком Императорской ака-

демии художеств Горецким (сын выходца); она вместе с своею сестрою и мужем приезжала в 1859 г. в Виленскую губернию; в 1857 году государь император высочайше изволил предоставить детям Мицкевича в России и Царстве Польском право литературной собственности на произведения их отца, могущие быть допущенными цензурою с тем, чтобы таковым правом пользовались дети его до достижения совершеннолетия, а с того времени те из них, которые примут подданство России.

Генерал-адъютант князь (Долгоруков)

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 20-21. Оригінал.

№ 5

*Донесення волинського губернатора київському, подільському і волинському генерал-губернатору щодо приїзду В. Мицкевича в м. Житомир
10 березня 1861 р.*

Весьма секретно

Сын известного польского поэта Мицкевича Владислав прибыл из Киева, по билету Одесского градоначальника от 13 февраля за № 453, в г. Житомир на вольных лошадях 1 сего марта и остановился в постоялом дворе Вайнштейна (где прежде находилась гостиница Беллота), на другой день утром ездил к проживающему в г. Житомире помещику Подольской губернии – писателю Коржениовскому, но, не застав его дома, возвратился домой, в следующую день вновь был у Коржениовского и того же дня перешел в гостиницу Минелая, где пробыл один день, на другой, т. е. 5 числа, приведя сам извозчика и забрав свои вещи, перешел ко дворянину Просяновскому, который своим поведением в политическом отношении обращает на себя внимание. У Просяновского в это время бывали многие лица, которые тоже своим поведением навлекают на себя подозрение, а именно: доктора Новицкий и Кондратович, адвокат Ивановский, содержатель типографии Квятковский, польский выходец Верещинский и Копчинский, жительствующий в г. Житомире дворянин Козеровский и др. Мицкевич посещает преимущественно губернского предводителя дворянства Микулича, житомирского предводителя Невмержицкого, помещиков Подольской губернии Лайковского и писателя Коржениевского, где в это время собирается много других поляков; везде прини-

маются радушно и с восторгом. Когда же Мицкевич предполагает выехать из Житомира и куда именно — еще неизвестно.

Донося о сем Вашему сиятельству вследствие предложения от 27 прошедшего февраля за № 964, имею честь доложить, что так, как у Просьяновского часто бывают собрания разных подозрительных лиц, в том числе и польских выходцев, то я полагал бы полезным произвести в доме его внезапный обыск, о чем долгом считаю представить на рассмотрение вашего сиятельства.

(Підпис)

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 23-24 зв. Оригінал.

№ 6

Лист [київського, подільського і волинського генерал-губернатора] до волинського губернатора щодо доцільності обшуку в квартирі дворянина Просьяновського, якого відвідав В. Міцкевич під час свого перебування у м. Житомирі

Березень 1861 р.

Весьма секретно

Вследствие доношения Вашего от 10 сего марта за № 1279, имею честь уведомить, что обыски вообще и в делах политического характера в особенности, составляют меры крайние. Обыски возбуждают в людях неблагонамеренных большую осторожность в сокрытии следов их замыслов, а в населении, в случае безуспешности обыска, появляются пререкания и неблагоприятные толки. Сколько полезен обыск для правительства, если ведет к желаемой цели, столько же он вреден при противоположных результатах. И потому распоряжение об обыске всегда должно быть основано на достаточных к тому поводах и большей или меньшей уверенности в успехе.

Если же имеете в виду данные, которые ручаются за успех обыска у дворянина Просьяновского, навлек[авшего] на себя подозрение в политической неблагонадежности, то я не вижу ничего препятствующего к приведению предположения Вашего в исполнение. Но если напротив Вы изволите сомневаться, в таком случае, остается ограничиться строжайшим секретным наблюдением за всеми действиями и сношениями Просьяновского и лиц, находящихся с ним в соотно[шениях], возбуждающих сомнения в благонадежности.

(Підпис)

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 25-25 зв. Чернетка.

№ 7

Рапорт житомирського поліцмейстера київському, подільському і волинському генерал-губернатору щодо відправлення у римо-католицькому кафедральному соборі в м. Житомирі панахиди за загиблими під час революційних подій

18 березня 1861 р.

Весьма секретно

Имею честь при сем представить Вашему сиятельству Гимн-Молитву (сочинение Мицкевича), петый в Житомирском кафедральном костеле во время отправляемой панихиды 10 числа сего месяца⁵.

(Підпис)

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 26. Оригінал.

№ 8

Текст молитви, котру читали у житомирському римо-католицькому кафедральному костьолі 10 березня 1861 р. на панахиді за загиблих під час революційних подій. Доданий до попереднього документу (№ 7)

Za zamordowanych na Warszawskim bruku braci naszych 15 (27) lutego 1861 roku.

Ojczy nasz... Zdrowaś, Maryja... Wierzę w Boga... Światłość wiekuista...

Boże, zgineleli od kuli Moskali
Za to, że Ciebie i Polskę kochali.
Twoje to sładzy i Polski to dzieci,
A my ich bracia w tej nowej żałobie,
Naszą ofiarę przynosimy Tobie.
Ileż to, Panie, łez naszych, boleści krwią,
Wygnań, więzień i tortury
O Twe niebieskie kołata lazury.
Od kiedyż, Panie, Twej czekamy wieści!

⁵ До рапорту додано текст знаменитого польського релігійного гімну «Boże, coś Polskę...» («Боже, що Польщу...»), автором якого житомирський поліцмейстер помилково вважає А. Міцкевича. Насправді автором першого варіанту гімну є польський поет та драматург, уродженець м. Луцька Алоїзій Фелінський (1771–1820). Згодом твір набув характеру народного й був дещо трансформований.

My [marnujemy], jak zwierz na łańcuchu
Twe podobieństwo, Ojczy, Synu, Duchu.
Męką i śmiercią zbawiasz światy, [wierny].
Oto śmierć nasza, to nasze męczenie,
Zadane mordem – spełnione ofiary.
My nie sarkamy, my się nie skarżymy, ale
Modlimy: nie zapominaj, Panie,
Iż na śmierć idziem na Twoje wołanie!
Wszak Matka Twoja – to Królowa nasza,
Ona w Kielichu Syna Twego męki
Zbiera żalną krew, łzy nasze i jęki.
Spójrz, o Panie, może pełna czara,
Może już dosyć pokuty za grzechy?
Więc ześlij ku nam łaskę Twojej pociechy.
A nie dość Panie, to nie dziel braci,
Wszak ten lud Polski był Twoim żołnierzem.
Pozwól, niech walka będzie pacierzem,
Niech każdy życiem za Ojczyznę płaci.
Nie dawaj, Panie, jednym zgonu w czci i chwale,
A drugim tylko łzy, modły i żale.
Niech jedną dolę wyprosim u Ciebie.
Daj wolność w Polsce, lub daj wolność w niebie!⁶

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 27 -28 зв. Польська мова. Оригінал.

⁶ Переклад: За наших братів, вбитих на вулицях Варшави 15 (27) лютого 1861 року.

Отче наш... Радуйся, Маріє... Вірую в Бога... Світло віковичне...
Боже, загинули від куль москалів / Ти, що любили Тебе і Польщу. /
Це – твої слуги та діти Польщі, / А ми – їхні брати у тій новій скорботі,
/ Нашу пожертву приносимо Тобі. / Скільки ж, Господи, наших сліз, бо-
лів, / Вигнань, ув'язнень і тортур / Стукають у Твою небесну блакить! / О
як давно, Господи, чекаємо Твоєї звістки, / [Занедбуємо], як звір на ланцю-
гу / Твою подобу, Отче, Сине, Духу. / Мукою та смертю [Ти] рятуюєш світи,
[вірний] / Ось наша смерть, ця наша мука, / Завдана вбивством – сповне-
ні жертви. / Ми не нарікаємо, ми не скаржимося, але / Молимося: не за-
бувай, Господи, / Що на смерть йдемо ми за Твоїм покликом. / Адже Ма-
тір Твоя – це наша Цариця, / Вона у Келих муки Твого Сина / Збирає жа-
лісну кров, сльози наші та стогнання. / Поглянь, о Господи, може повна
чаша, / Може вже досить покути за гріхи? / Відтак пошли нам благодать
Твоєї втіхи. / А якщо не досить, Господи, то не розділяй братів. / Адже цей
польський народ був Твоїм воїном. / Дозволь, щоб битва була молитвою, /
Нехай кожен платить за Вітчизну життям. / Не давай, Господи, одним за-
гинути у честі та славі, / А іншим – лише плакати, молитися та жалітися.
/ Нехай ми єдину долю випросимо у Тебе. / Дай волю в Польщі, або дай
волю в небі!

№ 9

*Донесення військового губернатора м. Житомира та волинського цивільного губернатора київському, подільському і волинському генерал-губернатору щодо перебування В. Мицкевича у м. Житомирі
16 березня 1861 р.*

Весьма секретно

Милостивый государь
Князь Илларион Илларионович

В дополнение к представлению моему от 10 сего марта за № 1279, имею честь донести Вашему сиятельству, что сын известного польского поэта Мицкевича Владислав Мицкевич 12 сего марта выехал из Житомира через г. Минск в Вильно, по подорожной, полученной им в г. Киеве 27 прошедшего февраля за № 914. Во время пребывания своего в Житомире Мицкевич постоянно избегал надзора полиции частыми переменаами квартир; посещал, как о том уже донесено Вашему Сиятельству, преимущественно волинского губернского предводителя дворянства Микулича, уездного Невмержицкого, помещиков Подольской губернии: Липковского и Коржениовского (писателя), а также отставного титулярного советника Миончинского, где в это время сходилось множество поляков. Господа Микулич и Невмержицкий давали для него обеды, на которых тоже присутствовало много поляков; везде он был принимаем с восторгом.

Студенты Киевского университета Мровчинский и Никольский 26 прошедшего месяца проехали чрез Житомир в Каменец, а оттуда в Одессу; вместе с ними проехали также студенты Горват и Вислоух, первый был в Бердичеве, а по возвращении, вместе с Вислоухом, отправились в Киев.

С отличным почтением и совершенною преданностию, имею честь быть Вашего Сиятельства всепокорнейший слуга (*підпис*).

ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 811. – Спр. 40. – Арк. 29-30. Оригінал.

Путова Г. В. Документальні матеріали щодо перебування на території України Владислава Міцкевича.

Ключові слова: Адам Міцкевич, Владислав Міцкевич, польський національний рух на території України.

Публікація містить біографію видатного громадського й політичного діяча, видавця, перекладача, публіциста, сина великого польського поета Адама Міцкевича – Владислава Міцкевича (1838–1926) та стислий аналіз змісту документів, що знаходяться у фондах Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) і стосуються родини Міцкевичів. Також із відповідними коментарями та перекладами подано найбільш яскраві документи архіву, присвячені перебуванню Владислава Міцкевича на території України у 1861 р.

Putova G. V. Document materials about Vladislav Mitskevych visit on the territory of Ukraine.

Key words: Adam Mitskevych, Vladislav Mitskevych, Polish national movement on the territory of Ukraine.

Published biography of the famous public and political figure, publisher, translator, publicist, son of a great Polish poet Adam Mitskevych – Vladyslav Mitskevych (1838-1926) and given summarized analysis of the documents which are located in Central State historical archives of Ukraine (Kyiv) and contain information about Mitskevych family. Also presented with comments and translations the most interesting archival documents, devoted to Valdyslav Mitskevych's visit to the territory of Ukraine in year 1861.

Путова Г. В. Документальные материалы относительно пребывания на территории Украины Владислава Мицкевича.

Ключевые слова: Адам Мицкевич, Владислав Мицкевич, польское национальное движение на территории Украины.

Публикация содержит биографию выдающегося общественно-го и политического деятеля, издателя, переводчика, публициста, сына великого польского поэта Адама Мицкевича – Владислава Мицкевича (1838–1926) и сжатый анализ содержания документов, которые находятся в фондах Центрального государственного исторического архива Украины (г. Киев) и касаются семьи Мицкевичей. Также с соответствующими комментариями и переводами поданы наиболее яркие документы архива, посвященные пребыванию Владислава Мицкевича на территории Украины в 1861 г.